

SÖZÜN CANLI VARLIQ GÜCÜ

Əli Rza XƏLƏFLİ

Şəddat Cəfərov 50 ildən çoxdur ki, sözle ünsiyyətdədir. Zənnimizcə, söz təbiətə canlı varlığa daha çox yaxın olduğu üçün onun müxtəlif məqamlarda təzahür edən rəngləri sözü yaradan, sözü dünyaya gətirən müəllifin mənəvi mühitinin göstəricisi kimi üzə çıxır. Bu mənada Şəddat müəllim də hər hansı bir dəyərli ədəbi nümunə haqqında yazmadan əvvəl onun yarandığı məkanı, yaradıcısı olan sənətkarı, ən başlıcası, dövrün özünü diqqətlə araşdırır.

Təbiət etibarını ilə hər bir yaradıcı insan orijinaldır. Özündən əvvəlki kimsəni təkrar etmir. Bu mənada Şəddat Cəfərovun tədqiqat obyektindəki hər bir sənətkarın özü də tədqiqat zamanı orijinal tələfləri ilə oxuculara təqdim olunur.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, Şəddat müəllim ədəbi tədqiqat zamanı ruhuna doğma olan, yaradıcılığına yaxından bələd olduğu sənətkarların əsərlərinə daha çox diqqət yetirir. Elə beşinci cildə toplanmış ədəbi düşüncələrin xarakterik obrazlarını ötürə də olsa, xatırlatmaq yerinə düşərdi.

Yazıçı Qafar Cəfərli, tədqiqatçı alim Yədulla Ağazadə, Xalq yazıçısı Cingiz Abdullayev, folklorşünas alim Qəzənfər Paşayev, tədqiqatçı-ədəbiyyatşünas Gülnarə Pənəh və digərlərinin əsərlərinə diqqət yetirməsi, əlbəttə, təsadüfi deyil. Çünki bu müəlliflərin hər biri ilə Şəddat Cəfərov ədəbi ünsiyyətdədir. Hətta onların özləri ilə şəxsən yaxından ünsiyyətdə olmasa da, yaradıcılıqlarını əhatəli şəkildə, ardıcıl olaraq izləyir, öyrənir və bundan sonra onun yaddaşında iz buraxan məqamları fikrə müstəvisinə gətirir.

Maraqlıdır ki, Şəddat müəllim üçün kimin hansı vəzifədə və yaxud hansı bölgədə olmasından heç bir dərəcə yoxdur. Təki seçilmiş ədəbi nümunə, elmi-publisistik yaradıcılıq nümunəsi onun mənəvi mühitində müəyyən əks-səda yaratmış olsun. Məlumdur ki, Qafar Cəfərli son onillikdə ədəbi mühitimizdə xüsusi fəallığı ilə seçilən müəlliflərdəndir. Onun bir sıra povest, roman və hekayələri ardıcıl olaraq nəşr olunur. Kimsəyə sırr deyil ki, Qafar Cəfərli kitabları ədəbi cəmiyədə həmişə xüsusi maraqla qarşılanır. Kitabları geniş ədəbi müzakirələrin mövzusu çevrilir.

Şəddat Cəfərov haqqında danışdığı müəlliflərin əsərlərini təhlil etmədən, təqdim etmədən əvvəl bu əsərlərin yarandığı məkanı və psixoloji mühiti özünəməxsus xüsusi yanaşmalarla oxucularına çatdırır.

Şəddat Cəfərov Qafar Cəfərli haqqında yazdığı qeydlərinə ayrı-ayrı bölgələrin yaradıcılıq təbiətinə xas olan keyfiyyətləri fərqləndirən qeydlərlə başlayır. Yalnız bundan sonra Qafar Cəfərliyə yaşayib-yaratdığı məkanı diqqət mərkəzinə çəkir: "Azərbaycanda hər bir bölgənin özünə xas olan təbiətini, xasiyyətini göstərən cəhətlər var; bir bölgədə saz üstünlük təşkil edir, başqa bir bölgədə poeziya və saz daha qabarıq görünür, tamam başqa bölgədə klassik ənənələrə əsaslanan şeir, poeziya daha çox diqqətə cəlb edir. Bu mənada Gədəbəy, Qazax-Tovuz, Şirvan - Şamaxı bölgələri daha çox fərqlənir. Əlbəttə, Qarabağın da çox cazibə təbiətinə uyğun zəngin mənəvi mühiti var. Birmənalı şəkildə qeyd etmək istədim ki, bizim cənub bölgələrinin də çox zəngin mənəvi aləmi həmişə, nəinki, Azərbaycanın özünün, eləcə də, xarici ölkə turistlərinin də diqqətini cəlb edir. Birincisi, bizim doğma Lənkərandan başlayaraq ölkəmizin cənub sərhədlərinə, eləcə də, üzü dağlara can gözlə təbiət mənzərələri, göz oxşayan meşələr, dağlar, çaylar, bir sözlə, flora və fauna - bütövlükdə hər vaxt bu yerlərlə yolu düşənlərin gözlərini oxşayır. Təkrar-sənsənsiz hər kəsin yaddaşına hopur". Özü demiş, cənub bölgələrinin cazibə təbiəti necə ki, yazıçılara ilham mənbəyi olub, elə Şəddat müəllim üçün də cənub bölgələrinin təbii gözəllikləri onun yaradıcılığına həvəsləndirən əsas amillərdəndir.

Şəddat müəllim Qafar Cəfərli haqqında qeydlərini tədqiqatçı Musa Xanbəzadənin ədəbi-tənqidi düşüncələrinin motivləri üzərində qurur. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, Qafar Cəfərli yaradıcılığı geniş şəkildə tədqiqatə cəlb olunub. Müəllifin qeyd etdiyi kimi Azərbaycanın görkəmli alimləri, publisistləri, yazıçı həmkarları tərəfindən onun əsərlərinin bədi müəyyənləri, psixoloji təsir gücü haqqında dəyərli yazılar qələmə alınıb. Müəllifin özünün etiraf etdiyi kimi haqqında geniş məqalələr yazılmış Qafar Cəfərli yaradıcılığını tədqiq edərkən onun haqqında dəyərli məqalələr çıxış etmiş müəllifləri unutmur. Onların sənətkara yaradıcılıq diqqətini xüsusi yanaşma ilə dəyərləndirməyə çalışır. "Qafar Cəfərli sözünün işığında" adlı qeydlərin nisbətən əvvəlində görkəmli tədqiqatçı-publisistlərin diqqətini cəlb edən cəhətlərə də ayrıca yer ayırır: "Qafar Cəfərli sözün haqqında mənada dövrümüzün real nəsrinin ən yaxşı nümunələrini yaradan bir sənətkar kimi artıq mənəvi mühitimizdə kifayət qədər aydınlığı ilə görünən sənətkardır. Bu günlərdə mən Qafar Cəfərli haqqında kitabları haqqında, ümumiyyətlə, nəsr yaradıcılığı haqqında düşüncələrimi ifadə edən kitabımı bitirib nəşr üçün istehsalatə təqdim etmişəm. Dövrümüzün tanınmış ziyalıları, söz-sənət adamları Əli Rza Xələflinin ön sözü, kifayət qədər tanınan, nüfuzlu alim, professor Mahmud Allahmanlının son sözü ilə həmin kitab artıq mətbəədədir. Ancaq bu ərsəyə qarsıma yeni bir diqqət çəkən kitab da gəldi. Bu da tədqiqatçı alim Musa Xanbəzadənin "Qafar Cəfərli sözünün işığında" adlanan kitabdır. Burada mənim üçün maraqlı olan budur ki, Qafar Cəfərli nəsrini mən diqqətlə öyrənməyə çalışdığım kimi mənə də əvvəl bu istedadlı yazıçını öyrənən, tədqiq edən bir

alimin də olduğunu mən gördüm, bu da mənim istər-istəməz diqqətimi cəlb etdi". Onu da qeyd edim ki, Qafar Cəfərli "Saatin 61-ci dəqiqəsi" adlı kitabı bir çox müəyyənlərinə görə geniş ədəbi tədqiqatə layiqdir. Elə mən özüm də bu kitab haqqında düşüncələrimi yazıya gətirmişəm və qeyd etmişəm ki, müəllif "saatin 61-ci dəqiqəsi" anlamı ilə zamandan çıxmanın fəlsəfi mahiyyətinə varır. İnsanın insanlığını müəyyən hədd, zaman və məkan daxilində qoruyub bilən dəyərləri yazıçının necə təqdim etdiyini diqqətə çəkməyə çalışmışam. Əlbəttə, "Qafar Cəfərli sözünün işığında" məqaləsi tədqiqatçı Musa Xanbəzadənin qeydləri əsasında yazıldığı üçün müəllif onun da həyat yoluna, yaradıcılığına xüsusi diqqət ayırır. Əsas odur ki, Musa Xanbəzadənin təmsalında müəllif yazıçı həmkarının yaradıcılığını xüsusi cənab yazıçı ilə təhlil edən söz adamlarının fədakarlığını yüksək qiymətləndirir.

Şəddat Cəfərovun ədəbi düşüncələri yaradıcılığı sərhəd tanımır. Ədəbi-mənəvi mühitimizin vətən sərhədlərindən kənarlara çıxmış üfqlərəncən nüfuz etməyi özünə borc bilir. Bu mənada onun "Sözün bitməyən yeri" adlı məqaləsi daha çox xarakterikdir. Bu məqalə yazıçı-publisist Ulduz Qasımın "Nöqtələrin dedikləri" kitabı üzərində düşüncələrini ifadə edir. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, Ulduz Qasım Moskvada yaşayır. Demək olar ki, onun bütün ömrü qürbətə keçib. Ancaq bu qürbət yalnız cismani xarakter daşıyır. Onun zəngin yaradıcılığı göstərir ki, o həmişə Azərbaycanla bağlı olub, Azərbaycanın son qorinadək acı taleyinin ağırları Ulduz Qasımın da varlığına hopub. Onu da qeyd etmək yerinə düşər ki, Ulduz Qasım Şəddat Cəfərovun mükəmməl yaradıcılıq əlaqələri var. Məlum olduğu kimi Şəddat Cəfərov görkəmli poliqrafik alimdir. Azərbaycanda poliqrafiyanın elmi-nəzəri istiqamətlərini də tədqiqatları ilə müəyyən edib.

İki yaradıcı şəxsin arasındakı mənəvi əlaqələr ciddi yaradıcılıq münasibətlərinə çevrilir. Şəddat müəllim Ulduz Qasımın son illərdə qələmə aldığı bir sıra əsərləri yüksək poliqrafik səviyyədə nəşr edib oxuculara çatdırır. Onu da qeyd edək ki, Şəddat müəllimin nəşr etdiyi kitabları diqqətlə öyrənir, oxuyur və əlbəttə, öz mülahizələrini də rəy, öz söz və s. formalarında yazıb və kitabə əlavə edir.

Şəddat Cəfərovun U. Qasımın "Maral" romanı, "Nöqtələrin dedikləri" publisistik kitabları haqqında maraqlı, geniş və əhatəli rəylər yazıb. Bu rəylərin hər biri sözün haqqı mənasında ədəbiyyatı duyan, yüksək ədəbi zövqü olan müəllif tərəfindən yazıldığı təsdiq edən gücdür. Əlbəttə, burada söhbət "Nöqtələrin dedikləri" kitabına Şəddat müəllimin münasibətindən bəhs edir.

Öz ənənəsinə sadiq olaraq Şəddat Cəfərov Ulduz Qasımın yaradıcılığını şərtləndirən məqamlara bəri başdan diqqət yetirir. Hətta o göstərir ki, yazıçının qürbətə yaşayib-yaşamamağı onun yaradıcılıq kredisinə xələl gətirə bilməz. Hər bir yazının əvvəlində Şəddat Cəfərov maraqlı əsl üslubu ilə ədəbi-psixoloji düşüncələrini oxucularla bölüşür: "Yazıçı taleyində vətəndən kənarda yaşamağın çox ciddi rolu var. Söhbət onda deyil ki, yazıçı vətəndən kənarda yaşayır, vətən ağrı-

larını çəkir, yurd həsrətini varlığında daşıyır və buna görə də daha təsirli yazır. Zənnimcə, bu cür yanaşma düzgün deyil. Çünki yazmaq üçün, yaratmaq üçün birinci növbədə yazıçının mənəvi-psixoloji hazırlığı olmalıdır. Ən başlıcası, anadangəlmə istedadla sahib olmalıdır. Yalnız istedad sahibləri sözlə savaşa ümumi dil tapa bilər və sözlə savaşa yaratdığı mühitdə özünü ifadə edə bilər. Mən özüm də ayrı-ayrı vaxtlarda işimlə bağlı olaraq vətəndən kənarda yaşamalı olmuşam. Tam səmimiyyətimlə deyərim ki, sözün haqqı mənasında vətənə bağlı hər hansı bir hadisə həmişə qəlbi mi itirədir. Doğma yerlərdən gələn insanları öz əzizim, qohumlarımı kimi qarşılamışam. Onlarla vaxtına qızırqanmadan söhbət etmişəm. Söhbətimizin də məği belə olub ki, vətəndə nələr baş verir... Sözüm bunda da deyil. Doğrusu, belə fikirləşirəm. Vətəndən kənarda olmaq, vətənə uzaqdan baxmaq daha çox imkan verir ki, vətəndə nə baş verir... Sözlə, daha obyektiv münasibət göstərsən. Bunun özü də zənnimcə, yazıçı üçün mühüm şərtlərdəndir". Bu qeydlər göstərir ki, müəllif üçün yazıçının hansı məkanda olmasının da xüsusi fərqi var.

Onu da qeyd etmək yaxşı olar ki, Şəddat Cəfərovun yaradıcılığını yaxşı öyrəndiyi müəlliflər sırasında Ulduz Qasım ön yerlərdən birini tutur.

Ulduz Qasımın həyat və yaradıcılıq yolunu mən də diqqətlə öyrənməyə çalışmışam. Hətta onun zəngin yaradıcılığında bəhs edən "Yazıçının vətən dağı" adlı iclasını da qısa müddətdə qələmə alıb elə Şəddat müəllimin poliqrafiya müəssisəsində nəşr etdirmişəm. Şəddat müəllim "Yazıçının vətən dağı" kitabının cildlərinə də dəyərli rəylər yazıb. "Sözün bitməyən yeri" adlı məqaləsində də Ulduz Qasımın geniş və əhatəli yaradıcılığına diqqət yönəldir. Hətta onun yaradıcılığını tədqiqat güzgüsünü olan "Yazıçının vətən dağı" kitabının da müəyyənlərindən bəhs edir. Onu da deyim ki, Ulduz Qasımın yaradıcılığı zəngin Qarabağnamələr silsiləsidir. Ulduz, demək olar ki, yaradıcılığının əsas morfolosisinə Qarabağın işğalının sözü gətirilməsindən başlayır. Bir qorina özində xalqımızın çox böyük faciəyə həyat yolu hissə-hissə onun romanlarını bədi tədqiqat obyektinə çevrilir.

Əsas odur ki, Şəddat Cəfərov Ulduz Qasımın xoşbəxt taleli yazıçı hesab edir. Zənnimcə, burada o doğru mövqedədir. Çünki xalqın faciəyə yolunu təsvir edərkən hər bir əsərinin sonluğunda nikbin notlarla gələcəyə inamını qoruyub saxlayırdı. Və nəhayət, Ulduz Qasımın "Qarabağda qiyamət" adlı möhtəşəm romanı ilə qələbəmizin təntənəsi bədi salnamənin qızıl zəncirində ədəbi fakta çevrilirdi. Söz yox ki, Ulduz Qasım kimi sənətkarlar hansısa bir uğurdan qürurlənib qələmə yerə qoymaz. Elə "Nöqtələrin dedikləri" ədəbi-publisistik kitabı da göstərir ki, Ulduz Qasım üçün Qarabağ mövzusu. Qarabağın azad edilməsi uğrunda mübarizə motivi nə qədər yazılısa belə, tükənən deyil.

(Davamı 8-ci səhifədə)

SOZÜN CANLI VARLIQ GÜCÜ

(Өvvəli 7-ci səhifədə)

"Nöqtələrin dedikləri" kitabında Azərbaycanın bir əfsanəvi qəhrəmanının tale yolu ilə bağlı olan emosional duyulanmalar var ki, təkrar-təkrar oxusan bele yenə qayıdıb oxumağı istəyirsən. Bu, hətta xarici ölkə müharibə tədqiqatçılarınnan da diqqətini cəlb etmiş Natiq Qasimov haqqındakı qeydlərdir. Şəddat Cəfərov Ulduz Qasimın Natiq Qasimov haqqındakı sanki poetik bir əhvala yazıya gətirilmiş sözlər parçaya seyrirçi nəzərlə baxıb keçmir: "Vətəni sevan, onun torpaqlarının düşmən tapdağında qalmaqni mənlivi qəbul edə bilməyənlar belədi. Baxma-yaraq harda doğulub, haranın suyun içib, haranın çörəyini yeyib. Azərbay-can hamımızdı. Hər kəsindi. Onun bir zərrə boyda torpağna kəm baxana düşmən kəsilirik. Bizim yad torpaqlar-da gözümlə yoxdu. Ancaq bizim torpaqlarda gözü olanları başgəlaya bil-mirik. Bu Türkün qanındadı, canında-dı, tərbiyəsindədi. Laylasıyla deyilir qulağna. Mərdlik, vətənpərvərlik, əd-lik, mərhəmətli olmaq, qeyrət və na-mus ata qanıyla, ana südüylə ötürülür Türkün övladına; Türklərin doğduğu aslan, qurd olur. Ayaq basdığı yer Və-tən, Yurd olur. Mərdin övladı da, sözsüz mərd olur. Rədd ol torpağı-m-dan, elimədən namərd! Aslana döndü Natiq o günlərdə. İçində Xocaların dünyada təkrar olunmayan faciəsinin ağrılarını yaşayan igid nəfəs ala bil-mirdi ağrıdan. Qisas hissiylə qovur-lurdu. Gecəyarısı dinc insanları vəhşi-cəsinə qətlə yetirən barbarlardan öc almaqdan savayı fikri yoxdu. Buna görə də könüllü öc almağa gəlmişdi varvarlardan...". Şəddat Cəfərovun bu parçaya xüsusi diqqət yetirməsi təsadüfi deyil. Bununla gələcəyini insanla-rına belə bir məlumat ötürür ki, vətə-nin ağır günlərində vətən sevdalı hər bir gənc hətta əsirlikdə olsa belə, mü-barizədən kənarda deyil.

Ulduz Qasımın mənsub olduğu kəndin özü də sözün haqiqi mənasında əfsanəvi qəhrəmanlıqları ilə seçilən oğulların yurduudur. Kəlbəcər dağları-na, düşmənin arxasına keçmiş qəhrə-man partizanlar hər birimizin yaxşı ya-yındadır. Məhz onlardan biri - Həsən Həsənov Ulduzun yaxşı tanıdığı igid-lərəndir. İstər Həsən, istərsə də, Şah-baz və yaxud Dilqəm sübut etdi ki, düşmən torpaqları işğal edib onu öz tapdığına saxlamağa çalışsa da, bizim qəhrəmanlarımız üçün bu torpaqlar güc mənbəyidir. Sözün haqiqi mənə-sində çox qədim zamanlardan bəri tor-paq ona sevgi bəsləyən hər bir igid üçün əsas istinaddır. Yunan əsərinde-ki Antey əfsanəsi də təsadüfi yaran-mayıb. Bir sözle, Ulduz Qasımın öz qəhrəmanlarına güvənci münasibəti Şəddat Cəfərovun təhlillərində kifayət qədər aydınlıq ilə yer alır. Hətta Ul-duzun öz həmkəndlisi Həsənə bağlı düşüncələri, eləcə də, onun döyüş yol-daşları haqqındakı qeydləri Ş.Cəfəro-vun diqqətindən keçəndə qalır: *"Bir kənddən olsaq da, onu yaxşı tanımır-dıq. Böyük qardaşlarla orta məktəbi birlikdə bitirmişdik. Bəzindəndə bildiyim təq şəx, həmkəndlilim olmasın idi. Sonra-lar öyrəndim ki, Cəbrayıl, Mehdi-lin, Qarabağımızın igid oğlanlarından biri də Həsəndir. Həsən Həsənov... Bi-rinci Qarabağ müharibəsi başlandı-nda səkizinci sinifdə oxuyurmuş. Qara bu-ludlar Qarabağın üzərini aldığını eşid-əndə, hərçibi olmağı qərara alır.*

Cəmid Naxçıvanski adına Hərbi Liseyə
qəbul olunur. İllərə Şərq döyüş üsulları
müqəsss edir. Karate üzrə fəxri fər-
manlara, mükafatlara layiq görülüb.
Çox yerlərdə çalışıb. Müəllimlə ilə ailə
qurub. İki qızı dünyaya gəlib. Onun
igidliyi Kalbacəra səfəridən sonra
başlayıb. Hələ ikinci Qarabağ Mühar-
bəsinin başlamasına bir neçə il qalmış,
dostları Diliqəm Əsgərov və Şahbaz
Quliyevlə bərabər etdikləri bu səfərdə
Həsən özünün qəhrəmanlığını göstərə
bilib. Erməni qaynaqlarında verilən
məlumatlara görə "Niva" markalı ma-
şini saxladığı, bir neçə hərbi vəzifəli
şəxsləri güllələyən Hasan Həsənov or-
dan qaça bilib. Lakin sağ qalmış qadı-
nını verdiyi məlumata görə onu təqib
ediblər. Sonunda saxlanılan oğlan,
düşməmə tabe olmadığuna görə güllələn-
miş. Şahidi 2014-cü ilin oktyabrında
təhvil veriliblər. Düşmə güllələsinin
göstünə dik baxan qəhrəmanlardan
olan şahid Hasan Həsənovun məzarını
ailəsi, qohumları, dostları tez-tez ziyar-
ət edir. Ən çox da həyat yoldaşı və
qızları ona baş çəkir. Həsənin böyük
qızı tibb universitetinin ikinci kursunda
oxuyur. Həmişə atasının adına layiq
olmağa çalışır. Onunla fəxr edir. Biz
da səmimi fəxr edirik, şahid Həsən Ha-
sənov, rahat yat...". Bu qeydlərə Şə-
ddat Cəfərovun yaradıcı insan kimi mün-
asibəti də xüsusi maraq doğurur. Hət-
ta bu qeydləri necə həyəcanla oxu-
duğunu, necə iztirablı hisslər keçirdi-
yini yazmamış da göstərir ki, hər bir
ədəbi parça onun mənəvi mühitində
xüsusi əks-səda doğurur. O, bütün ya-
zılarında sözlə canlı varlıq kimi yana-
şır. Hiss olunur ki, Ulduz Qasimov ya-
zılarını məxsusi olaraq daha artıq can-
lı varlıq hesab edir.

Şəddat Cəfərov Ulduz Qasımın Həsən Həsənova mürciətiəllə yazdıqlarını sanki öz varlığından keçirir və bu mürciətlərlə doğmaliqla öz imzasını da əlavə edir, əlbəttə, mənavi olaraq.

Yuxarıda biz qeyd etdik ki, Şəddat Cəfərov üçün ədəbi mühitə yanaşmada hər hansı bir amil mənaçilik yada bilmir. O, böyük yaradıcılıq istəyi ilə ayrı-ayrı müəllifləri öyrənməyə çalışır. Onların yaradıcılığını təhlil edərkən cəmiyyət üçün maraqlı tərsərlə xüsusi diqqət yetirir. Kimsəyə sirr deyil ki, Çingiz Abdullayev bu gün dünyanın ən məşhur yazıçılarından biridir. Onun çox geniş və əhatəli yaradıcılıq sərhədləri çoxdan ölkəmizin hüddurlarını aşmışdır. Xarici ölkələrdə onun əsərlərini əsasında filmlər çəkilir, seriallar dünya tamaşaçıları tərəfindən xüsusi iztirlərlə izlənilir.

Əlbəttə, Çingiz Abdullayev kimi sonətkarın yaradıcılıq yolunun öz ədəbi mühitimizdə öyrənilməsi də vacib amillərdəndir. Bu baxımdan ədəbiyyatşünas alim Gülxani Penahın və gənc tədqiqatçı Tural Məzahir oğlunu "Azərbaycan ədəbiyyatında detektiv janrı" əsəri xüsusi maraq doğurur. Bu əsər Çingiz Abdullayevin yaradıcılığı əsasında qələmə alınıb.

Yazının övüləndə verilmiş qeydlərdən məlum olur ki, Şəddat Cəfərov Çingiz Abdullayev haqqında tədqiqat əsərini görəndə xüsusi fərh hissi keçirir. Axi detektiv ədəbiyyat milyonlarla oxucunun maraq dairəsində olsa da, detektiv yazıqlar və onların əsərləri həmişə tənqidçilərin, elmi araşdırma apararı ədəbiyyatşünasların maraq dairəsində olmur. Zənnimə, Şəddat Cəfərovu sevindiren əsas səhə ondan ibarətdir ki, Azərbaycan ədəbiyyatında dünya səviyyəsində uğur qazanmış de-

tektiv yazıcı olduğu kimi bu yazıcının yaradıcılığını təhlil edən, elmi şəkildə arastırın tədqiqatçılar da var. Görünür, elə bu hissələrin təsiri altında Şəddat Cəfərov dünya ədəbi arenasında tanınan Çingiz Abdullayevi bir növ təzədən öz oxucularına təqdim edir. Bu da təsadüfi deyil. Son vaxtlar yazıcının yaradıcılığı elə yaxından tanış olmayan bir sıra gənc ədəbiyyatçı peyda olublar ki, onlar Çingiz Abdullayevin yaradıcılığını nəinki təqdir etmir, hətta qəbulolunmaz sayır. Şübhəsiz, bu, sonətkar qarşı ədalətsiz mövqedir. Hər bir zamanda ədalətsizliyə qarşı kimsə haqq səsinə ucalda bilən bir şəxs ortaya çıxır. Zənnimcə, elə Çingiz Abdullayev haqqında tədqiqat əsərini yazmış Gülxani Pənah və Tural Məzhəhroğlu, eləcə də onların təhlil etməyə çalışın, maraqlı fikirləri ilə sonətkarı gündəmə gətirən Şəddat Cəfərov da elə ədalət hissini təsiri altında öz düşüncələrini həm elmi tədqiqat, həm də ədəbi-publistik yönümdə diqqət mərkəzinə gətiriblər.

Şəddad Cəfərov tədqiqat əsərinin dərinliklərinə vararkən yeri gəldikcə Çingiz Abdullayev haqqında həyatı realılıqları əks etdirən düşüncələrini də oxucularla bölüşür. Bu realılıq nədən ibarətdir? Məqalədə müəllifin qeyd etdiyi kimi Ç.Abdullayev rəsulili sənətkardır. Ümumiyyətlə, dünya ədəbiyyatında yazıçılar hansı dildə özlərini daha yaxşı ifadə edərlərsə, o dildə də yazmağa üstünlük verirlər. Bu mənada Çingiz Abdullayev də istisna deyil. Biz dünya oxucusunun gündəmində olan bir sənətkarı nə üçün rs dilində yazdığına görə ittiham edə bilmirik. Yəqin ki, Şəddad Cəfərovun da əsas məqsədi Ç.Abdullayevə qarşı nihilist mübarizə aparan müəlliflərə cavab vermək deyil. O, həmin müəlliflərə cavabı həyatın ixtiyarına buraxır. Amma əvəzində Çingiz Abdullayevin zəngin mühitini əks etdirən tədqiqat əsərini çox maraqlı təhlil edir. Tədqiqat əsərinin diqqət çəkən məziyyətlərini oxucularına çatdırır.

Məlumdur ki, hər bir kitabın haqqında yazılmış annotasiyada kitabın əsas ideyası, məziyyətləri təzis şəkildə ifadə olunur. Şöddət müəllim də məxsusi olaraq "Azərbaycan ədəbiyyatı detektiv janrı" kitabının annotasiyasına bu baxımdan diqqəti yönəldir: "Bu monoqrafiyada Azərbaycan və dünya ədəbi prosesində detektiv əsərlər müəllifi kimi tanınan Çingiz Abdullayevin xüsusilə siyasi detektiv əsərlər müəllifi kimi tanınan Çingiz Abdullayevin xüsusilə siyasi detektiv janrının inkişafında rolu tədqiqatla cəlb edilir. Dünya şöhrətli Azərbaycan yazıçısının müasir ədəbi prosədə rolu, global dünyada baş verən proseslərini Azərbaycan detektiv ədəbiyyatında əks etdirmə xüsusiyyətlərini və əsərlərə marağı, yazıcının detektiv əsərlər müəllifi kimi dünya detektiv janrının inkişafında tutduğu yer müəyyənləşdirilir. Monoqrafiyada Azərbaycan ədəbi prosesində detektiv janr, onun inkişafı yolları araşdırılır, dünya ədəbi prosesində mövcud olan detektiv janrla müqayisəli şəkildə tədqiqatla cəlb edilir, detektiv əsərlər müəllifi Çingiz Abdullayevin yaradıcılıq yolu, onun sənətkarlıq keyfiyyətləri təhlil və tədqiqatı tapır. Monoqrafiyada Azərbaycan ədəbi prosesində detektiv janrın araşdırılması cəhətdən Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığına dəyərli töhfədir". Zənnimcə, bu qeydlər çox şey deyir. Çingiz Abdullayevin yaradıcılığını elmi yanaşmanın mahiyyəti də bu qeydlərdə əks olunub. Ümumi

miyyətlə, Çingiz Abdullayev kimi sənətkarlar bəlkə də kimsənin onun yaradıcılığını təqdir edib-etməməsinə heç ehtiyacı yoxdur. Amma vicdani yanaşma bizdən tələb edir ki, xalqımızın dəyərləri sənətkarının zəngin yaradıcılığını təqdir edərək oxucu ilə onun böyük sənəti arasında körpü yaradaq.

Əgər Çingiz Abdullayevin Azərbaycan ədəbi-mənəvi mühitində sənətkar gücünü, onun oxucuları öz əhatəsində, cəzibəsində saxlamaq qüvvəsini qədərincə göstərə bilsək, onda heç nihilistlərin də sadəcə qanqaraldıcı münasibətlərinə yer qalmaz. Onu da deyirik ki, həmin günlərdə, yəni Çingiz Abdullayev şəxsiyyətinə haqsız hücumların baş alıb getdiyi dövrdə mən də “Kredo” qəzetində düşüncələrimi es-səvəri üslubda yazıb oxuculara çatdırmışdım. Xüsusilə təqdir olunan cəhət budur ki, mənim qeydlərim də Şəddat Cəfərovun diqqətini cəlb etmiş, o həmin qeydləri Çingiz Abdullayev haqqındakı tədqiqatı araşdıraraq bir daha həmin qeydləri oxucu diqqətinə çatdırmışdır: “*Bəri başdan deyirəm: mənim Çingiz Abdullayevlə heç bir dostluğum, ən adi səviyyədə ünsiyyət və münasibətim yoxdur... Ancaq Azərbaycanla hər kəs, yəni ədəbiyyatdan, sözdən xəbəri olan hər kəs yaxşı bilir ki, o, dünyaya çıxışı olan çox azsayılı yazıçılarımızdandır... Kifayət qədər şöhrətli sənətkardır... İki gündür eynihəmlər, bir-birşə tələblər mənə lap tənqəd gətirib, ikrah doğurur... Guya münasibət bildirməmişsə xalqın tərəfində deyiləm... Bu cür yanaşma mənəvi eybəcərlik deyilmi... İndi məndən münasibət istəyənlərə sözüml: Mən özümün-kü bilib, Çingiz Abdullayevi linc edənlərə deyirəm: -Sizinlə həmrəy olmadıqansa, Çingiz Abdullayevlə birgə, daha doğrusu, onun əvəzinə lincə gəlmək bizi fəxarət olardı...*”

Bəli qarazə qarşı açıq vaxtı ölüm gözə görünürmü... MƏNƏ DEYİRLƏR NİYƏ YAZMIRSAN: bu da bir yazdım... Bilirəm turşməzə sifətiniz lap turş olacaqmı. Burada bir şahid ifadəsiniz diqqətinizə çatdırım. ABŞ -də yaşadığım bir həmyerlimiz yazır: " Amerika - -mən yaşadığım ştatda kitab mağazalarını, eləcə də, kitabxanalarda Çingiz Abdullayevin kitabları satılır. Mən Çingiz Abdullayevi Amerika tanıyıram. Keçmiş sovet hökumətindən bura köçən adamlar hamısı bu yazıçı ilə fəxr edirlər, nəinki, tək azərbaycanlılar". İfadəniz müəllifi məna müircatlısı sözlərdə və məna edrak bildirir: "Əlirza Xəlafi, nəinki kitablarını maraqlı böyüküdü Çingiz Abdullayevin əsərlərinə çəkilmiş kinolara və seriallara da həvəslə baxılır. Mən Amerikadan danışım". Bəli ifadəsiniz təqdim etdiyim şəxs 40 ildir ABŞ -də yaşayan Xaqani İmanovdur... Cəbrayıl rayonunu nə Xəlafi kəndindəndir... Bir az da dəqiqləşdirim ki, mənim yaxın qohumumdur... "Onu da deyim ki, və əlbəttə, çox təəssüflə deyim ki, son vaxtlar ziyalıqla, ziyalıların mənfisi, açıq, daha çox qarazə baxışı yayılmışmaqdadır... bir çoxu ZİYALİYA qənim kəşilməyə bəhanə görür... Hə, onu da deyim, dinməmək, yaxud istəniləndən fərqli münasibət əz qala xalqa xəyanət kimi izah olunur... Maraqlıdır ki, belələri, bəli məqamında xalq dəvəndə kimləri nəzərdə tuturlar,..."

(Davamı 9-cu səhifədə)

(Əvvəli 8-ci səhifədə)

Təkcə elə bu qeydlərin içərisindəki faktlar bəs edir ki, Çingiz Abdullayevi məhz buradan - Azərbaycandan baxmaqda Amerika da, okeanını o tayında da görə bilərik. Yəqin ki, hər bir oxucu razılaşar; hər hansı bir ziyalıni tənqid etmək qadağan deyil. Amma tənqid hüququndan sui-istifadə ilə hər hansı bir şəxsi, xüsusilə dünya şöhrətli bir yazıçını aşağılamaq cəhdləri qətiyyənlə məqbul hesab oluna bilməz. Şəddat Cəfərov kitabdakı ayrı-ayrı fəsiləri çox ustalıqla diqqətdən keçirir. Hər bir mətndə müəlliflərin sənətkara sonsuz sevgi ilə münasibətlərini göstərən hissələrə təhlilə çəkir və oxucu diqqətinə yönəldir.

Biz Çingiz Abdullayev haqqındakı tədqiqat əsərinin müəllifləri haqqında da Şəddat Cəfərovun məqaləsindən kifayət qədər dolğun informasiya alır. Bütün bunlar onu göstərir ki, yaradıcılığını insanlığın mənəvi mühitinin qorunmasına həsr etmiş sənətkarlara ədalətsiz münasibət kütləvi halda tənqid oluna bilməz. Həm Şəddat Cəfərovun məqaləsindən, həm də Gülxani Pənahnın və Tural Məzahiröglünün tədqiqat əsərinin yazılması göstərir ki, Ç.Abdullayevi bir ziyalı kimi təqdir edən kifayət qədər ziyalı zümresi var.

"Əzəldən bağlıyam söze" beşcildliyinin beşinci cildində maraqlı yazılardan biri də "Sözün işıq gücü" adlanır. Bu qeydlər Yədulla Ağazadənin "Pirlər bulağından novatorluğa" adlı esse kitabının təbliğinə həsr olunub. Şəddat Cəfərov yazısının əvvəlində Yədulla Ağazadənin mənsub olduğu ədəbi mühiti kifayət qədər dolğunluğu ilə oxucularına təqdim edir.

mi cəlb etdi. Bu əsər görkəmli şair, yazıçı-publist Əli Rza Xələfinin "Dağlarda duman qaldı" poemalar kitabı üzərində düşüncələr motivi ilə qələmə alınmış mükəmməl bir monoqrafiyadır". Onu da deyim ki, bu kiçik mətnin içərisində kifayət qədər dolğun informasiya var. Oxucuya məlum olur ki, Şəddat Cəfərov haqqında yazdığı kitabın tədqiqat obyektini də yaxşı bilir. Bu bərədə kifayət qədər dolğun məlumat sahibidir. Çünki "Pirlər bulağından novatorluğa" əsəri "Dağlarda duman qaldı" poemalar silsiləsi haqqında yazılıb. Elə bu poemalar kitabının özünü də Şəddat Cəfərov yüksək poliqrafik səviyyədə nəşr edib oxuculara təqdim edib.

Yədulla Ağazadə "Pirlər bulağından novatorluğa" tədqiqat əsərində sözün yeddi qat dərinliyə necə varmaq gücündə olduğunu göstərə bilib. Ayrı-ayrı hissələri Şəddat Cəfərov maraqla izləyir, fikirlərin məntiqi ardıcılığını diqqətdən keçirərək buraxmır. Hətta onun müvafiq parçaya diqqətinin yaratdığı təəssürat onun özünü də təsirləndirir.

Şəddat Cəfərov bu tədqiqat əsərinin maraqlı formasını və formadan irəli gələn müəllif gəzişmələrini yeri gəldikcə ayrıca diqqətə çəkir. Tədqiqatçının hansı məqamlara fikir verdiyini, diqqət göstərdiyini formal olaraq göstərmir. Bunun səbəblərini araşdırır və eyni zamanda bu məqamın yazıçı düşüncəsindəki əks-sədanı məhz öz rənginə, öz emosiyasına uyğun yazısına götürə bilər: "Yədulla Ağazadə elə forma seçib ki, istər-istəməz oxucunun diqqətini cəlb edir. Beləliklə, oxucu müəllifin mövzudan-mövzuya keçidi ilə öz zamanı yorulmadan irəliləyir. Oxucu çox rəngarəng düşüncə materialları ilə qarşılaşır. Ənənəvi olaraq

bulağından novatorluğa" monoqrafiyasının adı da diqqəti cəlb edir. Təkcə adın özü kifayət edir ki, müəllifin orijinal yanaşma tərzini elə bəri başdan qəbul edək". Şəddat Cəfərov təbiət etibarını ilə düşüncəsi geniş imkanlara malik müəllifdir. O, hər hansı bir mətndə qanadlı bir duyğu görkəni, özü də emosional hissələrlə çulğashır. Sanki qanadlı ifadələr onun özünü də qanadlandırır. Bu monada hər hansı bir bəddi parça, tədqiqat əsəri onun qəlbində sərhədsiz düşüncələr meydana açır. Bütün hallarda Şəddat Cəfərovun vicdanı yanaşması ilə tədqiqat əsəri layiq olduğu qiyməti alır. "Sözün işıq gücü" adlı əsəsinin sonunda Şəddat Cəfərovun əsərinə bu maraqlı mühitin münasibətini də unutmur.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, "Dağlarda duman qaldı" poemalar silsiləsi çoxlu ədəbi-tədqiqat ustadlarının diqqətini cəlb etdiyi kimi Yədulla Ağazadənin "Pirlər bulağından novatorluğa" tədqiqat əsərinin də üstün cəhətlərini təqdir edən müəlliflər də az olmadı. Şəddat Cəfərov məxsusi olaraq Yədulla Ağazadənin diqqət etdiyi ayrı-ayrı hissələr haqqında məmnunluqla şəhəbət açır.

Xüsusilə "Dönməzlik yolu" adlı poemanın yaratdığı təəssüratın tarixi aspektdən də nə qədər dəyərli olduğunu səmimi yanaşmaları ilə göstərməyə çalışır. Sönməz Dönməz adlı azərbaycanlı qəhrəman cümhuriyyət uğrunda vuruşur. Nuru Paşanın sədaqətli dostu səviyyəsinə yüksəlir. Son anda Salman Dönməz bütün repressiya qorxularına baxmayaraq ölkəni tərk etmir. Həyatının sür-günlrlə, həlsərlə yaşasa da vətəndə qalmaq üstün tutur.

Xalqımızın tarixi taleyi ilə bağlı bu hadisə və obrazların Yədulla Ağazadənin tədqiqatında əha-

SÖZÜN CANLI VARLIQ GÜCÜ

Ümumiyyətlə, Şəddat Cəfərovun düşüncəsində görə hər bir sənətkar mənsub olduğu mühitin, xalqın, bütövlükdə millətin mənəvi məsuliyyətinin daşıyıcısıdır. Sənətkarlar xalqın əxlaqi, mənəvi dəyərlərinin qorunması naminə bütün səyləri ilə mübarizə aparırlar və bu yöndə yorulmadan çalışırlar. İnsafən, Lənkeran Dövlət Universitetində fəaliyyət göstərən professor Yədulla Ağazadə Azərbaycan ədəbiyyatının cəfəqəş tədqiqatçılarından biri kimi tanınır. O hətta mənsub olduğu bölgənin ədəbi qüvvələrini də diqqətdən kənarda qoymur. Bu məsələlərin Yədulla Ağazadə tərəfindən vicdanı meyarlarla işlənməsi Şəddat Cəfərov məmnunluqla təqdir edir. Məlum məqaləsinin əvvəlində yazır: "Müstəqilliyimizin bərpası dövründən üzü bəri ədəbi-mənəvi sərhədlərimizin çox böyük sürətlə genişlənməsi diqqətimizi cəlb edir. İnkərolunmaz həqiqətdir ki, azad düşüncənin, mənəvi mühitin özünüifadə imkanları söz-sənət adamlarının yeni zirvələr fəth etməsi üçün əsasdır. Hər kas cəmiyyətin mənəvi-əxlaqi kriteriyalarını qoruyaraq, xalqımızın dəyərlərini hiş edərkən ən müxtəlif istiqamət və təbi ki, fərqli janrlarda söz demək imkanı qazanır. Çox istedadlı yazıçılar, şairlər həyatın ən müxtəlif tərəflərinə nəzər yetirə bilər. İnsanları psixoloji tədqiqatla cəlb etməklə yeni söz, yeni fikir meydana cəsarətlə daxil olurlar. Həmişə düşüncəmizə ki, bir çox görkəmli sənətkarlarımız var ki, onların zəngin həyat və yaradıcılıq yollarını tədqiqatla cəlb etmək, dəyərli əsərlərini öyrənmək və təbliğ etmək baxımından niyə az iş görülür? Doğrudur, əvvəlki dövrlərə baxanda çox irəliləyir var. Tənqidçilər kifayət qədər fəaldır. Publistlər yeni ədəbi nümunələri diqqətə çəkmək üçün yazıları qələmə alırlar. Amma fundamental tədqiqatlar hələ də kifayət qədər deyil. Bu baxımdan görkəmli ədəbiyyatşünas, tənqidçi Yədulla Ağazadənin qədər bilənliklə qələmə aldığı və son illərdə işıq üzü görmüş tədqiqat əsərləri çox dəyərlidir. Onun Mirhəşim Təlişli, Məhəmmədşeyn Əliyev, ümumiyyətlə, müasir ədəbiyyatımızın istedadlı qələm sahibləri haqqında yazdığı tədqiqat əsərləri dövrün təlabinə cavab verə bilər. Onun nəşr üçün təqdim etdiyi "Pirlər bulağından novatorluğa" adlı tədqiqat əsəri də mövzuya yenilikçi nəzərlə yanaşmasına görə mənəm də diqqəti-

tədqiqatçı öz əsərinə giriş əvəzi oxucu ruhunu öz cazibəsinə alan esse xarakterli bir düşüncələr də yazıb. Bu düşüncələrin giriş hissəsində müvafiq bir parçanı sözümdə qüvvət üçün mən də oxucuya təqdim etmək istədim". Şəddat müəllim bu yanaşmadan sonra Yədulla Ağazadənin bədii sözə münasibətini şərtləndirən qeydlərə diqqətini yönəldir. Əlbəttə, o, sadəcə bir cümləni, bir misrəni də ayrıca qəbul edib, buna təhlili münasibət bildirir, fikrini oxucuya çatdırır. Ancaq belə etmir. O, Yədulla Ağazadənin bədii mətnlə düşüncələrinin necə bağlılığına da maraqla yönəldə bilər. Çox dəyərli bir parça, poetik söz düşüncəmizin üfüqlərini genişləndirir və ən başlıcası, Y. Ağazadənin bədii sözə münasibətindəki fikir aydınlığını görə bilərik:

"Ağ saçlı şaləyə boylansa qeyran-seyran, Gözəllər çeşmə üstə soylansa ceyran-ceyran, Sevgi dolu ürəklə dayansa qeyran-heyrən, Gözəlliyin öndündə heyrət yol açar biza. Bəli, şair sözü, şair baxışı Haqdan gəlir. Təbiət, yurd gözləklərini vurğun gözəllər seyr etməklə, şükranə bir diləklə vəsf etməklə, sevgi dolu ürəklə gözəllik, paklıq öndündə heyrətdən donmaqla, Vətən gözləklərinə bəslədiyimiz vurğunluqlar sevgi, heyrət, qeyrat, yangı, ağır ilə gözümlə, könüllümlə aşına, həmdəm olur. kökdən gələn işığı, zəfəri, qüdrəti ən qatı qaranlıqlardan keçirib ömrümüzə işıqlı səbahlar gətirir. Necə ki, gətirir!". Yədulla Ağazadə esse düşüncələrində poetik mətndən necə güc alırsa, həmin gücün təsiri altında sanki özü də poetik mətn yaradır. Əlbəttə, fikir və düşüncələrini nə qədər obrazlara bükse də, bütün aydınlığı ilə oxucuya da çatdırı bilər. Ş.Cəfərov məhz bu məqamlarda bədii mətnin müəllifi ilə, tədqiqatçı müəllifini eyni müstəvidə necə göründüyünü bütün parlaqlığı ilə sözə gətirir. Təsədüfi deyil ki, öz fikirlərini təsdiq üçün məmnunluqla yazır: "Əlbəttə, tədqiqatçı şairin oxucular arasında çox məşhur olan poemasından bir parçaya diqqəti təsədüfi cəlb etmir. Dörd misrənin içərisində şairin vətən mənzərəsini sözlə təbloya çevirmək məharəti baxımından nümunə çox dəyərlidir. Və elə tədqiqatçının özü də oxucuya təqdim etdiyi düşüncələrdə sözün doğruduğu heyratın mahiyyətinə işıq salır. "Pirlər

təli yer alması Şəddat Cəfərovun da xüsusi təqdirinə layiq görülür. Şəddat müəllim də öz növbəsində Nuru Paşaya, Salman Dönməzə, Azərbaycan digər milli təəssübkeşlərinə yüksək dərəcədə rəğbətlə münasibətini əsirgəmir.

Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi "Dağlarda duman qaldı" poemalar silsiləsində maraqlı əsərlər var. "Bir acı xatirə" poeması bu cəhətdən xüsusi təqdirə layiqdir. Yədulla Ağazadə bu əsərin təhlilinə ayrıca bir fəsil həsr edir. Həmin hissədə erməni məkrinin, erməni hiyləsinin son nəticədə Qarabağdakı vampirlik siyasinə necə gətirib çıxardığını maraqlı psixoloji detallarla göstərir. Şəddat Cəfərov həmin əsərdən maraqlı parçaları nümunə gətirir və ədəbiyyatımız üçün dəyərli bir əsər olduğunu qeyd edir. Onun qeydlərində Yədulla Ağazadənin "Pirlər bulağından novatorluğa" monoqrafiyasının yüksək dəyəri səmimi notlarla təqdim olunur. "Sözün işıq gücü" məqaləsinin axırında oxuyuruq: "Yuxarıda qeyd etmişdim. "Pirlər bulağından novatorluğa" əsəri nəşrə hazırlanana qədər ayrı-ayrı müəlliflər tərəfindən oxunub və bu əsərə kifayət qədər dəyərli rəylər verilib. Filoloq, tədqiqatçı Əli Bəbiroğlunun da rəyi mənim üçün çox maraqlı göründü. Onun sözünün sonundakı məntiqi yekun mənim də düşüncələrimin mahiyyətinə kifayət qədər işıq saldı". Şəddat Cəfərov bu qeydlərdən sonra adını çəkdiyi müəllifin çox səmimi, poetik duyğulanmalarına da yer ayırır. Çünki hər bir yazının ruh etibarını ilə oxucu varlığına yol tapması üçün enerji gərəkdir. Günəş həyatın mənbəyi, enerji mənbəyidir. Elə sözdə də belədir, söz də özünün enerjisi ilə hərəkətdə olur və oxucunun ruhuna çatır. Əli Bəbiroğlunun qeydlərində olduğu kimi: "Hələlik sözümdə son verərkən demək istəyirəm ki, Günəş işıqların başından dumanları asqı olmur, çətinliklər yaşasalar da Allahın nuru həmişə onlarla olur. Yer çarxı salıq və sadıq insanların eşiqinə fırlanır. Günəş göz qamaşdırırsa gözü tutmaq, Günəş ləkə yaxmaqdan daha rahat yaşamaq yoludur".

(Davamı 13-cü səhifədə)

SÖZÜN CANLI VARLIQ GÜCÜ

(Əvvəli 9-cu səhifədə)

Hər halda sözün işıq gücü Şəddat Cəfərovun bu qeydlərində bütün parlaqlığı ilə görünür. Onun məqalənin sonluğundakı cümlələri də göstərir ki, o, bir yaradıcı müəllif kimi ona görə sözə bu qədər bağlıdır ki, sözün işıq gücünü görə bilir, duya bilir və doğru olaraq yazır: *“Zənnimcə, aydındır. Rəyçi həm tədqiqatçının, həm də tədqiqatçının obyekt olaraq seçim etdiyi yaradıcı insanın mənəvi mühitini bütün aydınlığı ilə görərək həyatın nizamını aydınların gücü, əlbəttə, mənəvi gücü ilə bağlayır. Şübhəsiz, mən də bu qeydlərlə razıyam. Yədulla Ağazadənin “Pirlər*

bulağından novatorluğa” monoqrafiyası nə qədər elmi əsər kimi oxunacaq bir o qədər də, bəlkə daha çox yazıçı düşüncəsinin paraleli kimi mütləq olunacaq”. Elə yazılar var ki, biz nə qədər geniş və əhatəli yazmaq istəsək də, hiss edirik ki, hələ düşüncələrimizi tam ifadə edə bilməmişik. Zənnimcə, Şəddat Cəfərovun “Sözün işıq gücü” adlı essesi də bu baxımdan xüsusi enerji mənbəyidir. Nə qədər yazmaq istəsən də yenə sözün tükənmir.

Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi “Əzəldən bağliyam sözə” kitabının beşinci cildində çox maraqlı yazılar var. Şəddat Cəfərov bu yazılarla göstərir ki, o həqiqətən ədəbi mühi-

timizlə birgə nəfəs alır. Onun qeydlərində Qəzənfər Paşayevin ədəbiyyatşünas, doktorşünas bir yazıçı obrazının mükəmməlliyini görə bilirik. Şəddat Cəfərov Anar haqqında xüsusi zövqlə, məmnunluqla yazır. Onu həm böyük yazıçı, dramaturq, kino-rejissor, həm də böyük şəxsiyyət, ictimai xadim kimi xarakterizə edir. Yaxud, Sabir Rüstəmxanlı haqqındakı qeydlərini də həyəcansız oxumaq mümkün deyil.

Müasir ədəbi düşüncəmiz üçün “Əzəldən bağliyam sözə” beşcildliyini çox dəyərli töhfə hesab etmək olar.

25.06.2024